

2018 Liseye Giriş Sınavı Üzerine

Erhan Erkut, 6 Haziran 2018

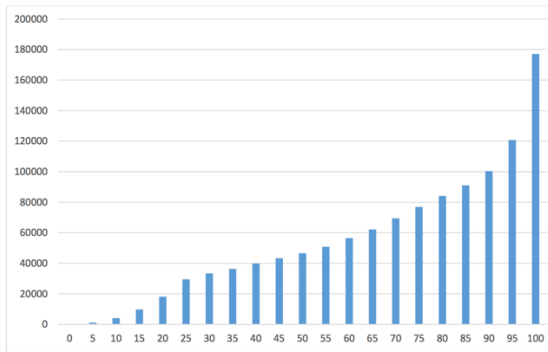
İlgilenenlerin bildiği üzere 2018 Liseye Giriş Sınavı 2 Haziran 2018'de yapıldı. Sınavdan sonra sosyal medyada sınavın birçok eleştirisini gördüm. Bu yazının amacı bir seçme sınavının zor olmasının kolay olmasından daha iyi olduğunu anlatmaya çalışmak, sınava girmiş olan gençlerimizin yüreğine biraz da olsa su serpmek ve velilere yol göstermektir.

Önce bu sınavın parametrelerine bir göz atalım. Bilindiği üzere geçen yıla kadar tüm ortaokul mezunları TEOG sınavına giriyorlar ve bu sınavdan aldıkları puana göre liselere yerleştiriliyorlar idi. Örneğin, 2016 TEOG sınavına (2016-2017 1. Dönem) 1,168,048 öğrenci girdi (<http://www.meb.gov.tr/teog-istatistikleri-yayimlandi/haber/11409/tr>). TEOG din kültürü ve ahlak bilgisi sınavında tam 172,405 öğrenci, sınavı alanların yaklaşık %14,7'si 20 sorunun tamamına doğru yanıt verdi. Yabancı dil sınavı için bu seviye %9,5, fen ve teknoloji için %3,8, Türkçe için %3,1, Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük için %1,7 ve matematik için ise %1,8 civarında gerçekleşti. Sınavdaki tüm soruları doğru yanıtlayan öğrenci sayısı ise 987, yani %0,1 (binde bir) oldu.

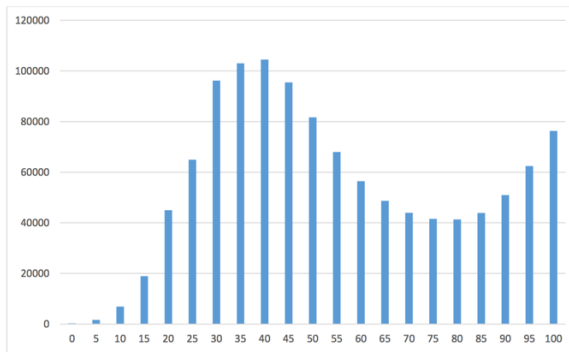
TEOG'da bu kadar çok tam puan alan öğrenci çıkartan ülkemiz maalesef PISA sınavında bu başarının yanına bile yaklaşıyor (https://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en). PISA'da bırakın tam puan alanları, 6 seviye arasından en yükseğine çıkabilen öğrenci sayımız çok düşük. Örneğin PISA Fen sınavında 6. seviyeye çıkabilen öğrenci oranımız TEOG'da tam puan alan öğrenci oranımızın sadece 400'de biri! Bu karşılaştırma, TEOG'un öğrencilerin performans seviyelerini ayırtmadaki başarısızlığını açık şekilde ortaya koyuyor sanırım.

Ülkemizde herkesin girmeye çalıştığı yüksek prestijli okul sayısının çok küçük olduğu düşünülürse, bir sıralama testi olan TEOG için kanımca bu çok kötü bir sonuç. 2017 yılında ise işin çivisi tamamen çıktı ve 17,000 öğrenci ikinci TEOG sınavından (2016-2017 2. Dönem) tam puan aldı (<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/teog-2de-17-bin-birinci-40478470>). MEB'in yayınladığı TEOG fen, matematik ve Türkçe testlerinde alınan puanların yüzdeleri dağılımlarına hiçbir analiz yapmadan çıplak gözle bakmak bile sorunu bariz bir şekilde görmemizi sağlıyor. Bir testte ortalama puanlar alan öğrenci sayısının çok; çok düşük ve çok yüksek puanlar alan öğrenci sayısının az olması beklenirken, TEOG testlerinde yüksek puanlarda yığılmalar gözleniyor.

Grafik 1: Türkçe Alt Testi Puan Dağılımı

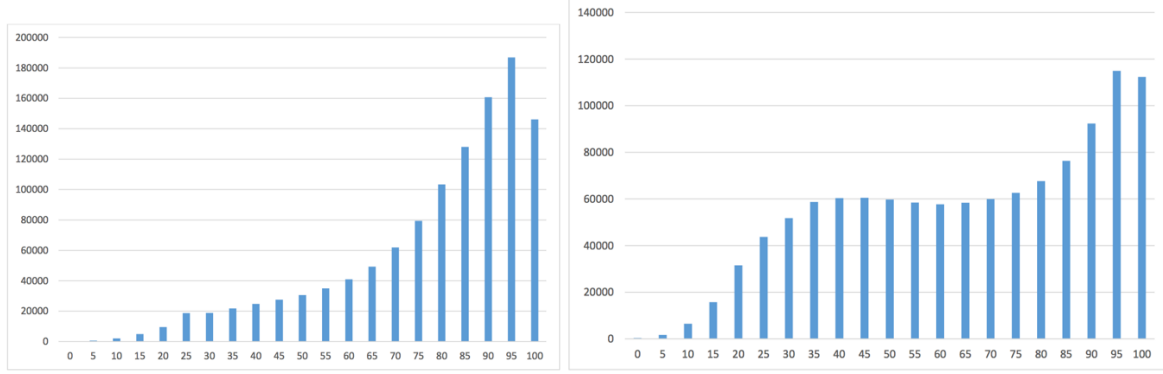

Grafik 2: Matematik Alt Testi Puan Dağılımı

Grafik 4: Fen Bilimleri Alt Testi Puan Dağılımı

Grafik 3: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Alt Testi Puan Dağılımı

TEOG'da bu kadar çok birinci çıkması, birinci olan öğrenciler için de pek iyi haber olmadı. Puanlamadan zaferle çıktığını düşünen öğrenciler, yerleştirmede hüsrana uğradı. Bazı okullar sadece tam puanlı öğrencileri alabildiler ve onların arasında da doğum günlerine göre sıralama yapmak zorunda kaldı. Bu tür bir sınavı eğitimcilerin de velilerin de savunabileceğini sanmıyorum.

15 Eylül 2017 tarihinde Cumhurbaşkanı şöyle -kanımca tarihi- bir açıklama yaptı: "Ben TEOG olayını istemiyorum ve bunu da artık yanlış buluyorum. TEOG'un kaldırılması lazım. Biz TEOG'la mı geldik? Ne TEOG vardı, ne bir şey vardı". Bu demeçten 84 saat sonra TEOG kaldırıldı (<https://www.youtube.com/watch?v=2IW3W-WC2IA>), fakat MEB TEOG'un yerine ne geleceğini ancak haftalar sonra, 5 Kasım'da açıklayabildi. Yeni "Eğitim Bölgesi ve Sınavsız Mahalli Yerleştirme Sistemi"ne göre, liseye geçiş sınavı zorunlu olmayacaktı ve sadece "nitelikli" liselere yerleştirme yapmak için isteyen (iddialı) öğrencilerin gireceği merkezi bir sınav yapılacaktı. Fakat işler MEB'in planladığı gibi gitmedi. 1,175,000 civarı ortaokul mezununun sadece 126,510'unun (toplam 1,366 liseye) merkezi sınav ile yerleştirilebileceğinin açıklanmasına karşılık, 996,000 öğrenci merkezi sınava başvurdu (<http://www.egitimajansi.com/haber/liselere-gecis-merkezi-sinavina-kac-aday-basvurdu-haberi-64519h.html>). Yani mezunların sadece %15'i geleceklelerini, sınavsız mahalli yerleştirme sistemine teslim ettiler. Kanımca bu çok önemli bir sinyaldir: Öğrenciler ve aileleri Cumhurbaşkanının verdiği işaret ile paldır küldür hazırlanan bu yeni sistemi reddetmişler! Umarım yetkililer bundan gereken sonucu çıkarır, diyeceğim ama ümitli değilim...

MEB'in önündeki problem şu idi: 1 Milyona yakın öğrenci 126,510 kontenjan için yarışta. Bu durumda yapılacak olan yerleştirme sınavı kolay olur da sınavdan çok sayıda yüksek puanlı çıkarsa, yerleştirme işi içinden çıkılmaz bir hal alabilirdi. Ayrıca, ta baştan planlanan, bu sınavın öğrencilerin sadece en iyi %10'luk grubuna hitap etmesi idi. Dolayısıyla, sınavın zor olması hiç sürpriz olmadı. Sınavın bazı sorularına göz attım. Sevinerek gördüm ki, geçmişteki TEOG sınav soruları PISA sınavının genellikle 2. veya 3. seviyesine denk geliyor iken, bu sınavdaki sorular PISA sınavının 4. veya 5. seviyesine denk gelmekte. Eleştirel düşünme, problem çözme, bilgiyi uygulayabilme ve adapte edebilme becerileri öne çıkmış. Yani bu sınavda başarı gösteren öğrencinin, hem lisede hem de üniversitede hem de profesyonel yaşamında başarılı olma şansı var. Geçmişteki basmakalıp ve basit sorular, sadece hafıza, örüntü tanıma ve hızlı seçebilme becerilerini ölçüyor ve gençlere sahte bir güven hissi veriyordu. Umuyorum MEB bu seviyedeki sorular ile devam eder, çünkü tahminim eğitim sistemi bu tür sorular yönünde evrilecektir. Bu arada, eğitim sistemini değiştirmek için mezunlara verilecek bir sınava ümit bağlamanın ne kadar garip olduğunun tabii ki farkındayım ama şu anda zamanı çoktan geçmiş olan sistemimizi ne

değiştirebilecekse, ona dört elle sarılma noktasındayız. Bu işin çok içinde olan ölçme değerlendirme uzmanı Dr. Türker Toker de benim gibi düşünüyor:

Sistemin revizesi için fikrim sorulduğunda kısa vadede yapılabilecek en akıllıca işin sınavı dönüştürmek olduğunu söylemişim. Üst düzey düşünme becerilerini ölçebilen, beceri temelli, ezbere dayanmayan sorular ile yapılandırılmış bir sınavın sınıf içi ölçmenin de benzer bir şekli almasına neden olacaktır. Aslında müfredat olarak, ders işleme yöntemleri olarak fazlaca bir eksikliğimiz olmamasına rağmen sınavın kurgusunun müfredatla istenilenlerle uyumsuz olması, sınıfın içerisinde de derslerin müfredata göre değil sınava göre işlenmesi sonucunu doğurmaktaydı. (<https://turkertoker.wordpress.com/2018/06/03/kademeler-arasi-gecis-2-0/>)

Gelelim, zor/kolay ve uzun/kısa sınavın yaratacağı sonuçlar konusunda. Seçme sınavlarının makbul olanı, ne çok zor ne de çok kolay olanıdır. Öğrencilerin farklı seviyelerdeki bilgi ve becerilerini ölçüp, onları performanslarına göre ayırabilmesi için, bir seçme sınavının kolaydan zora değişen aralıkta sorular içermesi gerekir. İdeal bir sınav, kolay, orta ve zor soruların bir karması olmalı ve sınavın ortalaması orta zorlukta olmalıdır. Ama eğer orta zorlukta bir sınav verilemeyecekse, zor sınav kolay sınavdan iyidir. Kolay bir sınavdan sonra öğrenciler kendilerini iyi hissedebilirler fakat az sayıda öğrencinin seçileceği bir sistemde kolay sınav en az iki nedenden dolayı uygun değildir: 1) Çok sayıda öğrenci tam puan alırsa bunları sıralamak (ve yerleştirmek) mümkün olmaz, 2) Bir veya iki soruyu kaçırın öğrenci birden bire kendisini yarışın dışında bulur. Öte yandan zor sınav hem iyi hazırlanmamış öğrencilere düşük puanlar verir hem de iyi hazırlanmış öğrencilere daha fazla hata şansı bırakır (böylece onları da kendi aralarında sınıflandırabilir). Zor sınavdan sonra öğrencilerin morali bozuk olabilir ama önemli olan sınavın ortalaması değil, oluşturacağı sıralamadır. Sıralama sınavlarında mutlak notlar önemsiz, göreceli notlar önemlidir.

Herkesin kabul edeceği ama hemen düşünemeyebileceği bir nokta: herkes aynı sınavı aldı. Size zor veya uzun geldi ise, herhalde birçok öğrenci de sizin gibi düşünüyordur. Önemli olan bu sınavda aldığınız puan değil, sıralamanızdır. Sınavın zorluğu/kolaylığı veya kısalığı/uzunluğu, sizin sınavı alan öğrencilere göre bulunduğunuz yeri etkilemez. Kolay veya kısa bir sınavda yüksek puanlar alan öğrenci çok olacağından sıralama mümkün bile olmayabilir (17,000 kişinin tam puan aldığı geçen seneki TEOG'u düşünün). Öte yandan zor ve uzun bir sınavda sizin puanınız mutlak değer olarak düşük bile olsa sizi en yukarılara yerleştirebilir. Kolay sınavların düşük puanlar için ayrıştırıcı gücü yüksektir, bir başka deyişle bu sınavlar kötünün kötüsünü belirlemekte iyidir. Zor sınavların ise yüksek puanlar için ayrıştırıcı gücü yüksektir. İyi hazırlanmış olan öğrencilerin, aslında zor sınav istemesi gerekir.

Özetle, gençlere sınavın zorluğunu veya uzunluğunu dert etmeyin, sıralamanız fazla değişmemiştir diyorum. Hatta böylesi yukarılarda yer alacak (ve yerleşecek) öğrenciler için daha iyi oldu diyorum.

Tabii eğitim sistemi değişmeden sınavı bir yıl içinde böylesine ciddi bir şekilde değiştirmenin doğru olduğunu savunmuyorum. Maalesef, bu yılki öğrenciler -geçmişte birçok başka öğrenci grubunun mazur kalmış olduğu gibi- bir geçiş dönemi kazasına maruz kaldılar ve birçoğu travma yaşadı. Bu sınavda başarı şansı en yüksek olan gençler sizce hangileri idi? Bence, zamanını yönetmeyi en iyi bilenler, konsantre olabilenler, duygusal dengelerini korumayı en iyi başaranlar, stresten en az etkilenenler ve değişime ayak uydurmaya en yatkın olan öğrenciler. Tabii bu yetkinlikler hem eğitimlerinin geri kalanında hem de kariyerlerinde gençler için çok önemli.

Kanımcı, o yıl için anons edilen sınav sistemi ne olursa olsun, velilerin hedefi öğrencileri birer test makinesi gibi yetiştirmek yerine, öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, öğrendiğini uygulayabilme, yaratıcılık gibi yönlerini geliştirmek; zaman yönetimi, stres yönetimi, duygusal denge gibi becerilerinin üzerinde durmak olmalıdır. Çocuklarımızın eğitimini MEB'in sürekli değişen kararlarına indekslememeli, MEB'den bağımsız olarak çocuğumuzun hayatta başarılı ve mutlu olması için hangi bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip olması gerektiğine kafa yormalı ve çocuğu şu anki sınav sistemine değil de geleceğe hazırlamayı seçmeliyiz.

Önerilerime geçeyim. Öğrencilere önerim, artık bu sınavın sizi rahatsız etmesine izin vermeyin. Olan oldu, zamanı geri çeviremezsiniz. Bu sınav sizin değerinizi veya topluma katkı potansiyelinizi ve gelecekteki başarı olasılığınızı ölçmedi -hiçbir sınav ölçemez! Sınavın sonunda ortaya çıkacak olan sıralamanın radikal bir şekilde değişmeyeceğini düşünüyorum: üç aşağı beş yukarı en iyi okullara girmesi gerekenler girecekler. Giremezseniz kesinlikle dünyanın sonu değil. Defalarca yazdığım gibi geleceğinizi gittiğiniz okul değil, siz belirleyeceksiniz. Mutlaka bloğumdaki "Liseliler için Kariyer Planlama" yazımı okuyun (<http://erhanerkut.com/egitim/liseliler-icin-kariyer-planlama/>).

Velilere önerilerim:

- Önce çocuğunuzun moralini düzeltmek için elinizden geleni yapın. Çok gereksiz bir travma yaşadılar. Bunu bir öğrenme fırsatına çevirmek için çaba gösterin.
- Çocuğunuzun kariyerinin bundan sonraki kısmını planlarken çocuğu o anki sınav sisteminde başarılı olacak şekilde yetiştirmeye pek önem vermeyin çünkü hem sistem sık sık değişiyor hem de MEB mezunların gelecekte başarılı olmaları için neye ihtiyaçları olduğunu bilmiyor.
- Gözlerinizi toptan ayırmayın, maç daha bitmedi. Esas kaos sonuçlar açıklandıktan sonra çıkacak çünkü yerleştirmenin nasıl yapılacağı açıklanmadı. Ben ciddi sorunlarla karşılaşabileceğinizden kaygılıyım.
- Eğer çocuğunuz istediği liseye yerleşemez de merkezi yerleştirmeye kalırsa ve uygun bir Anadolu lisesi bulamıyorsanız, meslek lisesi alternatifini düşünün. Sonra da o okulun vereceği içeriği desteklemek için elinizden geleni yapın.
- Alternatifler içinize sinmiyorsa, açık liseyi de düşünebilirsiniz. Fakat bu durumda mutlaka bir grup ile birlikte hareket edip kendi minik sınıfınızı kurmanızı öneririm.
- Daha iddialı velilere bir kooperatif kurup kendi özel liselerini kurmalarını öneriyorum.
- Yakında bir veya birkaç seçim olacak. Bu seçimlerde tercihinizi yaparken eğitim konusunu göz önünde bulundurun. Milletvekili adaylarına eğitim konusundaki planlarını sorun.
- Eğitim konusunda değişimi tetikleyebilmek için tüm toplumun harekete geçmesi gerekiyor. Bu konuda çalışan STK'lere üye olun ve eğitimin olumlu yönde değişmesi için siyasilere baskı yapın. Üyesi olduğunuz derneklerde, vakıflarda, çalıştığınız kurumda eğitimin gündemde olmasını sağlayın.
- Esas problemin sınav değil, eğitim sistemi olduğunu unutmayın. Uzun vadede çözüm: Okullar arasındaki başarı farklarının azaltılması, öğrencilerin istedikleri okullara gidebilmesi, eğitim sisteminin modernleşmesi ve 21. yüzyıl beklentilerini karşılayabilecek seviyeye gelmesinden geçiyor.
- Bloğumdaki yazıları okuyun ve çocuğunuzun gelişimi konusunda inisiyatifini ele alın.
- Ülkenin eğitim sisteminin çağa ayak uydurabilmesi için çalışmaya devam etmeyi unutmayın. Konu sadece sizin çocuklarınız değil, ülkenin geleceği!

Herkese bol şans.